

ION IORDACHE, CARMEN GACHE

Construit în anii 1970, barajul de la Stânca-Ștefănești este cea mai importantă lucrare hidrotehnică din bazinul mijlociu al râului Prut. Ridicat, la 576 km de vărsarea barajului în Dunăre, în scopul reducerii riscului de inundații, barajul a dus la crearea celei mai întinse suprafețe de luciu de apă din bazinul românesc al Prutului. Lacul de acumulare are o suprafață de 5.900 ha la un volum normal la nivelul de retenție de 735 milioane m^3 și a intrat în exploatare în 1978 fiind folosit pentru irigații, piscicultură și în scopuri hidroenergetice. Are o lungime de 60 km și o lățime variind între 3-8 k, limita sa nordică fiind localitatea Crasnaleuca. În aval de baraj, a fost amenajat un lac de compensare cu suprafața de 29 ha și un volum de 640.000 m^3 apă.

Lacul de acumulare de la Stânca-Ștefănești, se află în zona podișului Podolo-Moldav, altitudinea fiind cuprinsă între 61 m la Stânca-Ștefănești și 92 m la Crasnaleuca, aparținând terasei superioare a văii Prutului. Solurile sunt cernoziomuri.

Climatul este temperat continental, cu ierni aspre și veri calde, temperaturile minime putând atinge valori de $30^{\circ}C$, iar cele maxime, $40^{\circ}C$. Volumul precipitațiilor anuale este de circa 700 mm/ m^2 , mai mare decât în sectorul sudic al văii Prutului.

În regiunea lacului de acumulare se varsă în Prut puține cursuri de ape: Ghireni și Volovăț la nord de baraj, Bașeu în aval, lângă Românești.

Apariția acestui lac artificial a modificat profund peisajul regiunii și fauna care-l populează. Din păcate, nu există informații concludente despre fauna zonei înainte de realizarea barajului. Observațiile noastre acoperă intervalul de timp cuprins între anii 1985-1993 și permit prezentarea evoluției diferitelor grupe de vertebrate după apariția acestui întins lac de acumulare.

Ihtiofauna s-a schimbat atât din punct de vedere calitativ, cât și din punct de vedere cantitativ. Astfel, apa adâncă, limpede și bine oxigenată a permis instalarea unor specii care preferă astfel de ape, cum ar fi: **Alburnus alburnus** (oblete), **Aspius aspius** (avat), **Stizostedion luciopera** (șalău), **Silurus glannis** (somon), **Perca fluviatilis** (biban), pești care au efective oscilante. Unele specii au cunoscut

o înmulțire explozivă: **Carassius auratus gibelio** (caras), **Abramis brama** (plătica), **Rutilus rutilus** (babușcă) ce ajunge la greutatea de 1 kg și **Cyprinus carpio** (crap, care poate depăși 10-15 kg greutate). În golfurile cu ape mici apare, primăvara **Leusciscus idus** (văduvița) pentru reproducere. **Misgurnus fossilis** (țipar) și **Exox luscius** (știuca) au devenit rare, iar **Tinca tinca** (lin), **Rhodeus sericeus amarus** (boarca) și **Carassius carassius** (caracuda) au dispărut.

Iarna, în apele lacului de compensare care nu îngheață, migrează din aval mihalțul (**Lota lota**). Din eleșteele piscicole de pe Bașeu, au ajuns în Prut specii precum sunt: **Hypophthalmichthys molitrix** (fitoplanctonofag), **Ctenopharingodon idella** (macrofitofag) și **Pseudorasbora parva**. Primăvara, apare și crapul marmorat (**Aristichthys nobilis**) atras probanbil, de cantitatea mare de scoici (**Dreissena polymorpha**).

În aval de baraj, în apele Prutului se întrepătrunde zona cleanului (**Leusciscus cephalus**) și a mreiei (**Barbus barbus**) cu zona crapului (**Cyprinus carpio**) și a somnului (**Silurnus glanis**).

Amfibienii lipsesc din lacul de acumulare datorită temperaturii scăzute, adâncimii mari, absenței vegetației palustre și prezenței peștilor răpitori (șalău, somn). Apar pentru puțin timp atunci când apele acoperă vegetația scundă și culturile agricole de pe malul lacului. Ranidele lipsesc și din lacul de compensare care, având marginile betonate, nu este mărginit de vegetație palustră și adăpostește numeroși pești răpitori. Dintre speciile de broaște, ce pot fi întâlnite în eleșteele piscicole și apele râului Bașeu sau pădurile din zonă (Românești, Bădiuți), amintim: **Triturus vulgaris** și **Triturus cristatus** (tritoni), **Rana ridibunda** și **Rana esculenta** (broaște verzi), **Hyla arborea** (broțâcel), **Bombina bombina** (buhai de baltă cu burtă roșie), **Bufo bufo** și **Bufo viridis** (broaște râioase), **Rana dalmatina** (broască roșie de pădure).

Reptilele sunt reprezentate de puține specii în zona lacului de acumulare. Pe prutețele cu ape stagnante se întâlnește broasca țestoasă de lac - **Emys orbicularis**. Pe stâncile calcaroase cu vegetație bogată pot fi văzute șopârlele - **Lacerta viridis** și **Lacerta agilis**. Dintre șerpi, **Natrix natrix** (șarpele de casă) trăiește mai ales în zonele umede cu vegetație bogată din lunca Prutului și în zonele neamenajate din perimetrul întreprinderii Stânca. **Vipera ursinii** a dispărut din regiune după amenajarea barajului ca urmare a distrugerii biotopului favorabil (fânețele din zona Ștefănești-Bobulești).

Păsările reprezintă grupul de vertebrate cel mai bine reprezentat, observațiile noastre permițându-ne identificarea a 146 de specii de păsări. Formarea lacului de acumulare a modificat aspectul peisajului și al avifaunei ce populează regiunea. Astfel, au dispărut majoritatea bălților din lunca Prutului care oferea condiții foarte bune pentru reproducerea păsărilor reducându-se atât numărul de specii, cât și efectivele clocitoare în zonă. Pe de altă parte,

suprafața întinsă de luciu de apă care nu îngheață iarna oferă adăpost și sursă de hrană pentru numeroase păsări acvatice, lacul de la Stânca-Ștefănești prezentând interes avifaunistic mai ales ca loc pentru iernat și popas în timpul pasajelor de primăvară-toamnă.

În luna septembrie apar în pasaj păsări care cuibăresc în nordul continentului. **Gavia arctica** poate apare chiar în luna august; în septembrie 1990 au staționat pe lac circa 200 exemplare de cufundac polar. În bălțile cu stuf din preajma lacului cuibăresc câteva perechi de **Podiceps cristatus** și **Podiceps ruficollis** (corcodelul mare respectiv corcodelul mic). Rațele și găștele formează aglomerații mari la epoca pasajului, iar unele specii pot fi văzute și iarna. **Anser anser** (gâsca de vară) se oprește pentru hrană pe lanurile de cereale din regiune (1.200 de exemplare în decembrie 1993, pe câmpia dinspre Ripiceni). Gârlița - **Anser albifrons** se grupează în stoluri separate care pot reuni până la 700-800 exemplare. **Cygnus olor** (lebăda cucuiată) poate rămâne și peste iarnă, un grup de 36 exemplare a staționat pe lacul de acumulare în timpul iernii 1993-1994, iar în 1994 o pereche a clocit pe o baltă din aval de lacul de compensare. În pasaj pot fi observate și exemplare de **Branta rufficollis**, **Cygnus cygnus**.

Anas platyrhynchos a devenit o prezență constantă. Iarna, pe marginea lacului de acumulare sau pe lacul de compensare, se hrănesc sute de indivizi (700 exemplare în decembrie 1988., 1.000 exemplare în decembrie 1994). În regiune, clocesc în vegetația bălților câteva cupluri de **Anas platyrhynchos** (rața mare), **Anas querquedula** (rața cârâitoare), **Aythya fuligula**. **Anas crecca** (rața mică) formează grupuri mici, amestecate cu rațele mari, iar **Anas clypeata** (rața lingurar) poate fi observată sub formă de exemplare izolate (14 exemplare în septembrie 1990). **Bucephala clangula** trece toamna în pasaj către sud.

Dintre ciconiiforme, **Ardea cinerea** cuibărește și rămâne în zonă până în prima decadă a lunii decembrie, iar **Nycticorax nycticorax** își construiește cuibul în plopii din zăvoaiele de luncă. Egretele (**Egretta garzetta** și **Egretta alba**) și stârcul roșu (**Ardea purpurea**) apar doar în pasaj. **Ciconia ciconia** cuibărește în localitățile învecinate amenajându-și cuibul mai ales pe stâlpii de poatră ai rețelei de înaltă tensiune (în Bobulești, în 1994 am găsit o pereche clocind într-un copac). **Ciconia nigra** (barza neagră), se observă în timpul pasajului (25 exemplare în septembrie 1986).

Dintre răpitoarele de zi, în pădurea de luncă din aval de baraj, cuibăresc: o pereche de **Aquila heliaca**, o pereche de **Buteo buteo** și o pereche de **Falco tinnunculus**. În timpul migrației își fac apariția exemplare izolate de **Aquila clanga**, **Accipiter gentilis**, **Circus aeruginosus** și **Falco peregrinus**. În 1981 a fost găsit un exemplar de **Pandion haliaetus**, înelat în Finlanda în 1974 ca pui.

Phasianus colchicus (fazan) a fost colonizat în regiune și populează astfel toate pădurile de luncă. S-a redus mult efectivul potârnichii (**Perdix perdix**).

Cocorul (**Grus grus**) se oprește rar în timpul migrației (20 indivizi în aprilie 1985, la nord-vest de Ștefănești, pe un teren mlăștinos din valea Bașeului). Dintre ralide, lișița (**Fulica atra**) se adună în grupuri mari la vremea pasajului, iar **Gallinula chloropus** (găinușa de baltă) cuibărește în stufărișul unor bălți.

Limicolele se opresc în lacului în timpul pasajelor de primăvară și de toamnă fiind reprezentate de: **Charadrius dubius**, **Charadrius hiaticula**, **Tringa totanus**, **Tringa erythropus**, **Limosa limosa**, **Limicola falcinellus**, **Gallinago gallinago** și **Gallinago media**.

Dintre laride poate fi văzut deseori **Larus ridibundus** (pescărușul râzător), alte specii observându-se rar, ca indivizi izolați - **Larus argentatus**, **Larus fuscus**, **Sterna hirundo**.

În noiembrie-decembrie 1994, în câțiva copaci din Ștefănești au staționat 11 exemplare de **Asio otus**.

În malurile abrupte ale Prutului apă cuibul câteva perechi de **Merops apiaster** și numeroase cupluri de **Riparia riparia**, iar **Hirundo rustica** prinde insecte la suprafața apei.

Dintre corvide, **Corvus corax** cuibărește în pădurea Bădiuți (două perechi) și, probabil, o pereche pe stâncării lângă baraj (observat în aprilie 1994 un individ coborând cu hrană), iar **Corvus frugilegus**, colonie în care sunt prezentate și câteva cupluri de **Corvus monedula**.

Cele mai multe **Passeriformes** cuibăresc în pădurile de luncă de pe malurile lacului.

Mamiferele din regiune sunt estimate la 28 de specii, dintre care enumerăm: **Capreolus capreolus** - văzută de fiecare dată în număr de 3-4 indivizi, **Lutra lutra** - prezentă în număr mai mare decât în alte regiuni, datorită presiunii antropice reduse în această zonă de frontieră, **Neomys fodiens** - care atacă peștii consumând creierul acestora, **Ondatra zibethica**, **Arvicola terrestris**, **Mustela lutreola** a dispărut, iar **Nyctereus procyonoides** apare rar (un exemplar vânat în 1987 la Hănești).

În concluzie, crearea lacului de acumulare Stânca Ștefănești a modificat profund compoziția vegetației din acest perimetru al luncii Prutului, antrenând schimbarea structurii calitative și cantitative a faunei vertebrate. Unele specii au dispărut ori și-au redus în mod sever efectivele, altele au cunoscut o evoluție explozivă. Foarte afectate au fost ichtiofauna, populațiile de amfibieni și reptile, precum și populațiile de păsări clocitoare. Lacul de acumulare Stânca-Ștefănești prezintă interes avifaunistic ca loc de popas în timpul pasajului și ca loc de iernare pentru păsările acvatice.

CONTRIBUTIONS TO THE STUDY OF VERTEBRATES IN THE AREA OF THE STÂNCA-ȘTEFĂNEȘTI RESERVOIR

Summary

The creation of a reservoir has affected vertebrate fauna both quantitatively and qualitatively. Populations of reptiles, as well as nesting birds, have been seriously affected. From an avifaunistic point of view the reservoir is of importance for migrating birds, and as a place for aquatic birds to overwinter.

BIBLIOGRAFIE

1. BĂCĂOANU, V., STĂNESCU I. - "Monografia zonei Stânca-Costești din județul Botoșani", Iași, 1975
2. STĂNESCU, D. - "Schita avifaunistică a păsărilor din bălțile Prutului", lucrare de licență, Iași, 1967
3. UJVÁRI, I. - "Geografia apelor României", Editura Științifică, București, 1972

Adresa autorilor:

ION IORDACHE
6600 Iași
str. Titu Maiorescu nr. 2
bl. B, sc. A, ap. 29
România

CARMEN GACHE
6600 Iași
b-dul Copou nr. 23 A
România